

การบูรณาการหลักสังคหัตถุธรรมเพื่อส่งเสริมภาวะผู้นำ ของนักการเมืองท้องถิ่น จังหวัดปทุมธานี*

INTEGRATING SANGKHAHAVATTHAMMA PRINCIPLES TO PROMOTE THE LEADERSHIP OF LOCAL POLITICIANS PATHUMTHANI PROVINCE

พระมหาศิwapol พลเมธี

Phramaha Siwapol Balamadhi

นักวิจัยอิสระ

Independent Researcher

Corresponding Author E-mail: ffff333j@hotmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1. ศึกษาระดับภาวะผู้นำนักการเมืองท้องถิ่นในจังหวัดปทุมธานี 2. ศึกษาปัจจัยที่ส่งเสริมภาวะผู้นำของนักการเมืองท้องถิ่น จังหวัดปทุมธานี และ 3. นำเสนอการบูรณาการหลักสังคหัตถุธรรมเพื่อส่งเสริมภาวะผู้นำของนักการเมืองท้องถิ่น จังหวัดปทุมธานี การวิจัยครั้งนี้ใช้วิธีวิจัยแบบผสมผสานวิธี เก็บข้อมูลกลุ่มตัวอย่างจำนวน 400 คน ซึ่งได้คำนวณจากสูตรของยามานะ โดยทำการสุ่มแบบแบ่งชั้น โดยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือ วิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนาและเชิงอนุมานด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ และการวิจัยเชิงคุณภาพใช้วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึกจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญจำนวน 2 รูป และ 16 คน ซึ่งสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจงกับผู้ทรงคุณวุฒิที่เป็นผู้เชี่ยวชาญด้านต่าง ๆ ที่เป็นผู้มีความรู้และเกี่ยวข้องกับการวิจัย เป็นผู้เชี่ยวชาญด้านศาสนา เป็นผู้นำทางการเมืองท้องถิ่น เป็นผู้เชี่ยวชาญด้านรัฐศาสตร์ เป็นผู้เชี่ยวชาญด้านการบริหารงานองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยใช้การวิเคราะห์เนื้อหาเชิงพรรณนา

ผลการวิจัยพบว่า 1. ระดับภาวะผู้นำนักการเมืองท้องถิ่น จังหวัดปทุมธานี โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง 2. ปัจจัยที่ส่งเสริมภาวะผู้นำของนักการเมืองท้องถิ่น จังหวัดปทุมธานี พบว่า อยู่ในระดับปานกลาง 3. การบูรณาการหลักสังคหัตถุธรรมเพื่อส่งเสริมภาวะผู้นำของนักการเมืองท้องถิ่น จังหวัดปทุมธานี พบว่า การใช้หลักสังคหัตถุธรรมมาช่วยส่งเสริมภาวะผู้นำของนักการเมืองท้องถิ่น ให้มีภาวะผู้นำที่ดีขึ้น ในด้านการโน้มน้าวหรือชักจูงอย่างมีอุดมการณ์ การสร้างแรงบันดาลใจ การกระตุ้นทางปัญญา การคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล ทำให้ผู้คนยอมรับนับถือในตัวตนผู้นำได้ และการ

กระตุ้นปัญญาที่ก่อให้เกิดประโยชน์ทั้งสองฝ่าย สองฝ่ายในที่นี้หมายถึง ฝ่ายการเมืองกับฝ่ายประชาชนที่เป็นผู้รับผลประโยชน์ร่วมกัน

คำสำคัญ: ภาวะผู้นำ; สังคตธรรม; นักการเมืองท้องถิ่น

Abstract

Objectives of this research article were: 1. To study the leadership level of local politicians. in Pathum Thani Province 2. To study factors that promoted the leadership of local politicians. In Pathum Thani Province and 3. To present the integration of Sanghavatthu-dhamma principles for promoting the leadership of local politicians in Pathum Thani Province This research was conducted by the mixed methods. The quantitative research used questionnaires to collect data from 400 samples, calculated from Yamane's formula by stratified random sampling. Descriptive and inferential analysis using statistical packages. The qualitative research, data were collected by in-depth interviewing 18 key informants, 2 monks and and 16 people, which were randomly sampled with experts who were experts in various fields who were knowledgeable and involved in the research, became an expert in religion, became a local political leader and expert in political science, expert in the management of local administrative organizations. Data were analyzed by content descriptive interpretation.

Findings were as follows: 1. Leadership level of local politicians Pathum Thani Province, by overall was at a moderate level. 2. Factors that promoted the leadership of local politicians, in Pathum Thani Province was found to be at a moderate level. 3 Integrating the principles of Sanghawattu-dhutham to promote the leadership of local politicians in Pathum Thani Province was found that using the principles of Sanghawattu-dhamma helped promote the leadership of local politicians. To have better leadership in the field of persuasion or influence with an ideology inspiration intellectual stimulation Consideration of individuality Make people accept and respect the leader. and intellectual stimulation that benefited both sides Two sides here meant the political side and the people side that were the joint beneficiaries.

Keywords: Leadership; Sanghawattuthamma; Local Politicians

บทนำ

การพัฒนาบ้านเมืองให้มีความเจริญก้าวหน้าทั้งในระดับท้องถิ่นและระดับประเทศนั้นล้วนมาจากความสามารถของบทบาทด้านผู้นำทั้งสิ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งการเข้าใจถึงบทบาทของผู้นำไปสู่การสนับสนุน กระตุ้น และการควบคุมดูแลให้เป็นตามกฎระเบียบของการปกครอง ซึ่งผู้นำที่ดีนั้นต้องอาศัยทั้งศาสตร์และศิลป์ในการบังคับบัญชา ต้องใช้ทั้งหลักการและศิลปะในการบริหารคนและต้องมีความสามารถในการปกครองคนหมู่มาก ดังนั้น ผู้ที่จะเป็นผู้นำได้จะต้องเป็นผู้ที่มีวิสัยทัศน์กว้างไกล มีรับผิดชอบงาน เป็นผู้มีมนุษยสัมพันธ์ดีชอบช่วยเหลือผู้อื่น และได้รับความเชื่อถือจากผู้อื่นด้วย ซึ่งส่วนใหญ่ภาวะผู้นำมักเกิดขึ้นจากการปฏิบัติงานของกลุ่มคนหลาย ๆ คน มักจะเห็นได้จากผู้ที่ชอบประสานงาน แก้ไขปัญหาต่าง ๆ สร้างแรงจูงใจให้ทุกคนมีความสามัคคี นำไปสู่สิ่งที่ตั้งใจและเป้าหมาย ประโยชน์แก่มหาชนทั่วไป ส่วนการนำไปในทางที่ผิดศีลธรรม สร้างความเสียหายให้กับสังคม เช่น เป็นหัวหน้าโจรนำพาลูกน้องไปปล้นหรือลักขโมย หรือการตั้งตนเป็นหัวหน้าค้ายาเสพติด ก็คงไม่นับว่าเป็นผู้นำหรือมีภาวะผู้นำที่ดี เพราะไม่สัมพันธ์กับเป้าหมายที่ตั้งใจและมีได้ตั้งอยู่บนรากฐานแห่งศีลธรรม คุณธรรม และสติปัญญา แต่หากความเป็นผู้นำประกอบไปด้วยศีลธรรม คุณธรรม และสติปัญญาแล้วจะสามารถนำพาสังคมประเทศชาติไปสู่ความสำเร็จและความผาสุกทุกประการ (กุลชัย โพธิ์นันท, 2559)

ดังนั้น การบริหารจำเป็นต้องมีผู้นำที่มีความสามารถและมีหลักคุณธรรมจริยธรรมในการปฏิบัติงาน บ่อยครั้งที่ความล้มเหลวเกิดขึ้นจากการขาดผู้นำที่มีประสิทธิภาพ และบ่อยครั้งผู้นำขาดคุณสมบัติการเป็นผู้นำที่ดี การขึ้นมาเป็นผู้นำด้วยภาวะที่ไม่เหมาะสมไม่ควรนั้นย่อมนำมาซึ่งปัญหานั้นับประการ ทำให้การทำงานขาดประสิทธิภาพ แก้ไขปัญหาไม่ตรงจุด ประชาชนได้รับความเดือดร้อน เกิดผลเสียทั้งส่วนรวมและระดับประเทศชาติ หรือแม้แต่การนำพาไปในทางที่ผิดซึ่งแน่นอนว่ามันจะนำมาซึ่งผลลัพธ์ที่ไม่ดีตามมาอย่างแน่นอน (ธรา รัชกิจ, 2564) หากผู้นำส่วนใหญ่ขาดคุณธรรมในการปฏิบัติงาน มุ่งหวังแต่ผลประโยชน์ ก็จะทำให้เกิดผลเสียต่อองค์กรและประเทศชาติ อย่างนี้ถือว่าเป็นการบริหารที่ล้มเหลวซึ่งจะทำให้สังคมเดือดร้อน การปฏิบัติงานไม่บรรลุตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ซึ่งขัดแย้งกันโดยสิ้นกันโดยสิ้นเชิง ซึ่งผู้นำที่ดีสามารถน้อมนำหลักคำสอนของพระพุทธเจ้าซึ่งเป็นหลักคำสอนที่สามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติงานในแต่ละองค์กร หรือนำมาเป็นแนวทางการปฏิบัติตนต่อการทำงาน ซึ่งเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจของบุคคลเป็นหลักในการอยู่ร่วมกันของคนในสังคม นั่นก็คือหลัก สังคหวัตถุ 4

หลักธรรมข้างต้นนี้เป็นหลักธรรมที่ผู้นำในสังคมปัจจุบันควรมี เพราะเมื่อวันที่ 23 ธันวาคม พ.ศ. 2563 ที่ผ่านมา ได้มีการเลือกตั้งสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัดปทุมธานี และการเลือกตั้งนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดปทุมธานี ซึ่งทั้ง 2 ตำแหน่งนี้ถือ

ว่าเป็นผู้นำที่มีความสำคัญในการบริหารองค์การบริหารส่วนจังหวัดปทุมธานีและผู้นำที่ได้รับตำแหน่งนี้

จะมีบทบาทหน้าที่ในการบริหารส่วนจังหวัดขับเคลื่อนนโยบายให้เป็นไปตามที่ได้กำหนดไว้ โดย อบจ. ถือเป็นตัวองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีพื้นที่รับผิดชอบดูแลทั้งจังหวัด จัดตั้งขึ้นเพื่อบริการสาธารณะประโยชน์ให้แก่ประชาชนในเขตจังหวัด เพื่อสนองนโยบายในการให้ความช่วยเหลือประชาชนและคอยแก้ไขปัญหาต่าง ๆ อีกทั้งในปัจจุบันสภาพสังคมมีความขัดแย้งรุนแรงเพิ่มขึ้น คนส่วนใหญ่ในสังคมมักเห็นแต่ประโยชน์ส่วนตนเองมากกว่า ต่างคนต่างอยู่เมื่อเกิดปัญหาก็ต่างคนต่างแก้ไขซึ่งไม่เกิดการพึ่งพาอาศัยกัน ไม่มีความสามัคคี ผู้นำที่ดีจึงควรมีบทบาทในการชักนำผู้คนในชุมชนหรือสังคมในการปฏิบัติตามหลักธรรมข้างต้นเพื่อให้คนในสังคมอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข ซึ่งแน่นอนว่าในปัจจุบันนี้ผู้นำที่จะมองเห็นประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าส่วนตนนั้นหายาก ทำให้บางครั้งประชาชนในชุมชนไม่รู้ว่าจะไปพึ่งใครได้เวลาเกิดปัญหา เพราะผู้นำขาดความเป็นธรรม ไม่มีการยื่นมือมาเข้ามาช่วยเหลือ หรือไม่มีความสามารถในการจัดการปัญหาได้เต็มที่

จากข้อมูลข้างต้นนั้นทำให้ผู้วิจัยสนใจศึกษาเกี่ยวกับการบูรณาการหลักสังคหัตถุธรรมเพื่อส่งเสริมภาวะผู้นำของนักการเมืองท้องถิ่น จังหวัดปทุมธานี เพราะที่ผ่านมาได้มีการศึกษาเพียงการเปรียบเทียบข้อมูลเท่านั้น ซึ่งการศึกษาดังกล่าวจะมีความแตกต่างออกไปโดยจะนำรูปแบบการบูรณาการมาประยุกต์ใช้พร้อมทั้งนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาหลักสังคหัตถุธรรม มาช่วยในการส่งเสริมภาวะผู้นำของนักการเมืองท้องถิ่น โดยจะศึกษาปัจจัยสิ่งแวดล้อมของภาวะผู้นำต่อการทำงานทั้งในองค์กรและนอกองค์กร และการบูรณาการหลักสังคหัตถุธรรมซึ่งเป็นหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาว่ามีอิทธิพลต่อการทำงานหรือไม่ ผลที่ได้จากการศึกษาจะออกมาในรูปแบบของการบูรณาการหลักสังคหัตถุธรรมเพื่อส่งเสริมภาวะผู้นำของนักการเมืองท้องถิ่น จังหวัดปทุมธานี เป็นองค์ความรู้ต่อการพัฒนาตนเอง และภาคส่วนขององค์กร ซึ่งจะเป็นประโยชน์สามารถนำไปประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์ของสังคมต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับภาวะผู้นำนักการเมืองท้องถิ่นในจังหวัดปทุมธานี
2. เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งเสริมภาวะผู้นำของนักการเมืองท้องถิ่น จังหวัดปทุมธานี
3. เพื่อนำเสนอการบูรณาการหลักสังคหัตถุธรรมเพื่อส่งเสริมภาวะผู้นำของนักการเมืองท้องถิ่น จังหวัดปทุมธานี

วิธีดำเนินการวิจัย

1. รูปแบบการวิจัย

ใช้การวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Methods Research) โดยการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research)

2. ประชากร กลุ่มตัวอย่าง และผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

2.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ประชากรในเขตองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นของจังหวัดปทุมธานี 510,516 คน (สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดปทุมธานี, 2564)

2.2 กลุ่มตัวอย่าง คำนวณหาขนาดของกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตรของทาโรยามาเน (Yamane, 1973) ได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 400 คน โดยทำการสุ่มแบบแบ่งชั้น

2.3 ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ประกอบด้วย ผู้ทรงคุณวุฒิที่เป็นผู้เชี่ยวชาญด้านศาสนา จำนวน 2 รูป ผู้นำทางการเมืองท้องถิ่น จำนวน 6 คน ผู้ทรงคุณวุฒิที่เป็นผู้เชี่ยวชาญด้านรัฐศาสตร์จำนวน 2 คน ผู้ทรงคุณวุฒิที่เป็นผู้เชี่ยวชาญด้านการบริหารงานองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จำนวน 8 คน รวมจำนวนทั้งสิ้น 2 รูป และ 16 คน

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

3.1 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเชิงปริมาณ แบ่งเป็น 3 ส่วน ประกอบด้วย 1. คุณลักษณะของภาวะผู้นำนักการเมืองท้องถิ่น 2. ปัจจัยที่ส่งเสริมภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงที่ดี และ 3. การบูรณาการหลักสังคหัตถธรรมเพื่อส่งเสริมภาวะผู้นำของนักการเมืองท้องถิ่นจังหวัดปทุมธานี

3.2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเชิงคุณภาพ ใช้แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างเป็นเครื่องมือ โดยการสัมภาษณ์ตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย

4. การรวบรวมข้อมูล

4.1 การวิจัยเชิงปริมาณเก็บรวบรวม เก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มเป้าหมาย คือ ประชากรในเขตองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นของจังหวัดปทุมธานี จำนวน 400 คน และการวิจัยเชิงคุณภาพศึกษาข้อมูลจากเอกสาร สิ่งพิมพ์ต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในการเลือกตั้ง และเก็บข้อมูลกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 2 รูป และ 16 คน

4.2 การวิจัยคุณภาพรวบรวมจากหนังสืออ้างอิงทางพระพุทธศาสนาต่าง ๆ จากพระไตรปิฎก และรวบรวมจากหนังสือ วารสารบทความ งานวิจัยเกี่ยวกับหลักการ แนวคิด ทฤษฎีตลอดจนข้อมูลทางสถิติที่รวบรวมโดยหน่วยงานราชการหรือสถาบันการศึกษาและแหล่งข้อมูลที่เป็นที่ยอมรับ รวมถึงการสัมภาษณ์ (Interview) และการสนทนากลุ่มเฉพาะผู้เชี่ยวชาญ (Focus Group Discussion)

5. การวิเคราะห์ข้อมูล และสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

วิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนาโดยใช้ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงอนุมานใช้การวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบปกติ (Stepwise MRA) ด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ และศึกษาภาคสนามด้วยวิธีการสัมภาษณ์เพื่อยืนยันผลการศึกษาเชิงปริมาณจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ผลการวิจัย

1. ระดับภาวะผู้นำนักการเมืองท้องถิ่นในจังหวัดปทุมธานี พบว่า สภาพทั่วไปของภาวะผู้นำนักการเมืองท้องถิ่นในจังหวัดปทุมธานี ในภาพรวม อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}=2.96$, S.D.=0.395) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน อยู่ในระดับปานกลางทุกด้าน ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ การมีความรู้ความสามารถ ($\bar{X}=3.18$, S.D.=0.580) รองลงมา การมีสติปัญญาที่เฉลียวฉลาด ($\bar{X}=2.98$, S.D.=0.492) รองลงมา การมีปฏิสัมพันธ์และการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพ ($\bar{X}=2.96$, S.D.=0.420) รองลงมา การเสียสละเพื่อประโยชน์ส่วนรวมและประชาชน ($\bar{X}=2.88$, S.D.=0.432) รองลงมา การตัดสินใจที่ถูกต้อง ($\bar{X}=2.83$, S.D.=0.543) และด้านต่ำที่สุด คือ การมีวิสัยทัศน์ที่กว้างไกล ($\bar{X}=2.64$, S.D.=0.350) ตามลำดับ ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 แสดงสภาพทั่วไปของภาวะผู้นำนักการเมืองท้องถิ่น จังหวัดปทุมธานี

การบูรณาการหลักสัจจกัตถธรรมเพื่อส่งเสริมภาวะผู้นำ ของนักการเมืองท้องถิ่น จังหวัดปทุมธานี	ระดับความคิดเห็น		
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1. การมีวิสัยทัศน์ที่กว้างไกล	2.64	0.35	ปานกลาง
2. การมีสติปัญญาที่เฉลียวฉลาด	2.98	0.49	ปานกลาง
3. การตัดสินใจที่ถูกต้อง	2.83	0.54	ปานกลาง
4. การมีปฏิสัมพันธ์และการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพ	2.96	0.42	ปานกลาง
5. การมีความรู้ความสามารถ	3.18	0.58	ปานกลาง
6. การเสียสละเพื่อประโยชน์ส่วนรวมและประชาชน	2.88	0.43	ปานกลาง
รวม	2.96	0.39	ปานกลาง

2. ปัจจัยที่ส่งเสริมภาวะผู้นำของนักการเมืองท้องถิ่น จังหวัดปทุมธานี พบว่า ปัจจัยที่ส่งเสริมภาวะผู้นำของนักการเมืองท้องถิ่น จังหวัดปทุมธานีในภาพรวม อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}=2.88$, S.D.=0.390) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน อยู่ในระดับปานกลางทุกด้าน ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ การกระตุ้นทางปัญญา ($\bar{X}=2.93$, S.D.=0.616) รองลงมา การสร้างแรงบันดาลใจ ($\bar{X}=2.87$, S.D.=0.400) รองลงมา การคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล ($\bar{X}=2.87$, S.D.=0.396) และต่ำที่สุด คือ การโน้มน้าวหรือชักจูงอย่างมีอุดมการณ์ ($\bar{X}=2.80$, S.D.=0.421) ตามลำดับ ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 แสดงปัจจัยที่ส่งเสริมภาวะผู้นำของนักการเมืองท้องถิ่นจังหวัดปทุมธานี

การบูรณาการหลักสังคหวัตถุธรรมเพื่อส่งเสริมภาวะผู้นำ ของนักการเมืองท้องถิ่น จังหวัดปทุมธานี	ระดับความคิดเห็น		
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1. การโน้มน้าวหรือชักจูงอย่างมีอุดมการณ์	2.80	0.42	ปานกลาง
2. การสร้างแรงบันดาลใจ	2.87	0.40	ปานกลาง
3. การกระตุ้นทางปัญญา	2.93	0.61	ปานกลาง
4. การคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล	2.87	0.39	ปานกลาง
รวม	2.88	0.39	ปานกลาง

3. การบูรณาการหลักสังคหวัตถุธรรมเพื่อส่งเสริมภาวะผู้นำของนักการเมืองท้องถิ่น จังหวัดปทุมธานี พบว่า พบว่า หลักสังคหวัตถุธรรมที่มีอยู่ในภาวะผู้นำนักการเมืองท้องถิ่น จังหวัดปทุมธานี ในภาพรวม อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}=2.95$, $S.D.=0.319$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน อยู่ในระดับปานกลางทุกด้าน ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านทาน (การให้ แบ่งปัน) ($\bar{X}=3.19$, $S.D.=0.542$) รองลงมา ด้านปิยวาจา (การใช้คำพูดหรือวาจาที่ไพเราะ) ($\bar{X}=2.94$, $S.D.=0.510$) รองลงมา ด้านสมานัตตตา (การวางตัวเสมอต้นเสมอปลาย) ($\bar{X}=2.87$, $S.D.=0.420$) และด้านต่ำที่สุด คือ ด้านอัตถจริยา (การทำประโยชน์ให้แก่ผู้อื่น) ($\bar{X}=2.82$, $S.D.=0.340$) ตามลำดับ

ตารางที่ 3 แสดงการบูรณาการหลักสังคหวัตถุธรรมเพื่อส่งเสริมภาวะผู้นำของนักการเมืองท้องถิ่น จังหวัดปทุมธานี

การบูรณาการหลักสังคหวัตถุธรรมเพื่อส่งเสริมภาวะผู้นำ ของนักการเมืองท้องถิ่น จังหวัดปทุมธานี	ระดับการปฏิบัติ		
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1. ด้านทาน (การให้ แบ่งปัน)	3.19	0.54	ปานกลาง
2. ด้านปิยวาจา (การใช้คำพูดหรือวาจาที่ไพเราะ)	2.94	0.51	ปานกลาง
3. ด้านอัตถจริยา (การทำประโยชน์ให้แก่ผู้อื่น)	2.82	0.34	ปานกลาง
4. ด้านสมานัตตตา (การวางตัวเสมอต้นเสมอปลาย)	2.87	0.42	ปานกลาง
รวม	2.95	0.31	ปานกลาง

อภิปรายผลการวิจัย

1. สภาพทั่วไปของภาวะผู้นำนักการเมืองท้องถิ่น จังหวัดปทุมธานี พบว่า ผู้นำส่วนใหญ่มีความรอบรู้ มีวิสัยทัศน์ที่ดี และมีทีมงานที่ดี มีความสามารถในการบริหาร อีกทั้งผู้นำโดยส่วนใหม่มีสติปัญญาที่เฉลียวฉลาดรอบ การตัดสินใจถูกต้อง หรือการปฏิสัมพันธ์และการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพ ความรู้ความสามารถหรือว่าความมีความเท่าทันเหตุการณ์ หรือการเสียสละเพื่อประโยชน์ส่วนรวม เรียกว่า ตัวอุดมการณ์ ก็คือ เสียสละในเรื่องของตนเอง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของพระปลัดเอกชัย จนทโชโต (2565) ได้วิจัยเรื่องพุทธบูรณาการเพื่อส่งเสริมภาวะผู้นำของนักการเมืองท้องถิ่นจังหวัดสระบุรี ผลการวิจัยพบว่า ลักษณะผู้นำทางการเมืองของนักการเมืองท้องถิ่นในจังหวัดสระบุรี มีความเชื่อมั่น

ในตนเอง ให้การสนับสนุนประชาชนทุกรูปแบบ มีมนุษยสัมพันธ์ดีเข้าถึงประชาชน และมีคุณธรรมจริยธรรมในการบริหารงานองค์กรปกครองท้องถิ่นตามหลักธรรมาภิบาล โดยประชาชนเห็นว่านักการเมืองท้องถิ่นมีภาวะผู้นำ อีกทั้งยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ ไพบุลย์ สุขเจตนิ (2563) ได้วิจัยเรื่อง การพัฒนาความไว้วางใจทางการเมืองของ ประชาชน ที่มีต่อนักการเมืองระดับท้องถิ่นในจังหวัดนนทบุรี ผลการวิจัยพบว่า สภาพปัญหาการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในจังหวัดนนทบุรี เช่น การสื่อสารของนักการเมืองกับ ประชาชนที่สื่อไม่ตรงกัน นักการเมืองเข้าไม่ถึงประชาชน พฤติกรรมและการกระทำของ นักการเมืองที่ประชาชนได้รับรู้จากข่าวต่าง ๆ การวิพากษ์วิจารณ์จากสื่อ และนโยบายของ นักการเมือง บางนโยบายอาจจะทำได้หรือทำไม่ได้ ซึ่งส่งผลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมือง และต่อความไว้วางใจของประชาชน และสอดคล้องกับงานวิจัยของพรเศรษฐี วุฒิปัญญาอิส กุล (2563) ได้วิจัยเรื่อง การบูรณาการหลักธรรมาธิปไตยเพื่อส่งเสริมภาวะผู้นำทาง การเมืองของนักการเมืองในจังหวัดนครราชสีมา ผลการวิจัยพบว่า สภาพทั่วไปการส่งเสริม ภาวะผู้นำทางการเมืองของนักการเมืองในจังหวัด นครราชสีมา มีดังนี้ 1. จุดเด่น ผู้นำทาง การเมืองมีความพยายามทำกิจกรรมทางการเมืองปฏิบัติงาน เพื่อประชาชน เสียสละอาสา ทำงานขับเคลื่อนนโยบายเพื่อแก้ไขปัญหาความเดือดร้อนให้กับ ประชาชน 2. จุดด้อย นักการเมืองใช้อำนาจอิทธิพลทางการเมืองรวมทั้งการใช้อำนาจด้านอื่น ๆ เพื่อ เอาชนะ คู่แข่งทางการเมือง 3. โอกาส ผู้นำทางการเมืองแสดงพฤติกรรมเชิงคุณธรรมมากขึ้น รวมทั้งมีการนำหลักทศพิธราชธรรมมาสร้างโอกาสทางการเมือง 4. อุปสรรค ขั้วเคลื่อนไหว นโยบายเพื่อแก้ไข ปัญหาความเดือดร้อนให้กับประชาชนได้ยาก พรรคการเมืองยัง อยู่ในอำนาจของกลุ่มต่าง ๆ อุดมการณ์ทางการเมืองไม่แน่นอน ยังไม่บรรลุจุดมุ่งหมายทางการเมือง

2. ปัจจัยที่ส่งเสริมภาวะผู้นำของนักการเมืองท้องถิ่น จังหวัดปทุมธานี พบว่า ด้านการโน้มน้าวชักจูงอย่างมีอุดมการณ์ของผู้นำนักการเมืองท้องถิ่น อันเกิดจากการเป็น ผู้นำที่สามารถในการวิเคราะห์หาสาเหตุ เพื่อรับฟังความเห็นของประชาชน จะได้แก้ไข ปัญหาที่ถูกจุดได้ และเพื่อให้เกิดประโยชน์แก่ประชาชน ชุมชน ท้องถิ่น ได้เป็นอย่างดี ด้านการสร้างแรงบันดาลใจ อันเกิดจากการประสานงาน เป็นนักสื่อสารที่ดี ความสามารถในการสื่อสารด้วยถ้อยคำที่ เหมาะสมกับช่วงเวลา รู้จักการสื่อสารเชิงสร้างสรรค์ มีลูกล่อลูก ขนในการสื่อสารให้เหมาะสมกับสถานการณ์ และเป็นการสื่อสารเพื่อให้ทุกคนมองไปใน ทิศทางเดียวกัน ลงพื้นที่สม่ำเสมอและเข้าถึงประชาชน ด้านการกระตุ้นทางปัญญา อันเกิด จากเป็นผู้ที่รู้จักเวลา มีความคิดริเริ่มในการทำงาน รู้ว่าเมื่อไหร่สถานการณ์เป็นอย่างไร และมุ่งมั่น ในการแก้ไขปัญหาความเดือดร้อนของประชาชน เพื่อรักษาประโยชน์ของ ประเทศชาติและประชาชนเป็นสำคัญ แสดงออกโดยสุจริต เทียงธรรม และด้านการ

คำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล อันเกิดจากการวางตัวเสมอต้นเสมอปลาย ในฐานะที่เป็นผู้นำต้องให้การดูแลเอาใจใส่ผู้ตามหรือประชาชนแต่ละคนอย่างเท่าเทียมกัน ไม่ลำเอียงไปทางใดทางหนึ่ง การเป็นผู้ที่มีความมุ่งมั่นมีเป้าหมายมีนโยบายในการทำงาน และยึดมั่นในอุดมการณ์ของตน สนใจความเจริญของท้องถิ่นความคิดริเริ่มในการทำงาน มุ่งมั่นในการแก้ไขปัญหา ความเดือดร้อนของประชาชน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของชุมพล เพ็งศิริ (2563) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง ทักษะคติทางการเมืองแบบประชาธิปไตยของประชาชนในตำบลบ้านช้าง อำเภอสองพี่น้อง จังหวัดสุพรรณบุรี ผลการวิจัยพบว่า ประชาชนมีอาชีพต่างกันมีทัศนคติทางการเมืองแตกต่างกัน ดังนั้น จะเห็นได้ว่า ประชาชนมีอาชีพต่างกัน ย่อมมีทัศนคติทางการเมืองแตกต่างกันโดยอาชีพที่มีทัศนคติทางการเมืองที่สูงที่สุดคือ ข้าราชการ เพราะข้าราชการจะต้องติดต่อและประสานงานกับนักการเมือง คือ ต้องนำข้อปฏิบัติที่ได้มาจากนักการเมืองมาทำงานต่าง ๆ คือ ต้องมีการประสานการทำงานซึ่งกันและกัน อีกทั้งยังสอดคล้องกับงานวิจัยของสุมาลี บุญเรือง (2564) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การพัฒนาการตื่นตัวทางการเมืองของประชาชนในระบอบประชาธิปไตยที่มีผลต่อการเลือกตั้งทั่วไป ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาการตื่นตัวทางการเมืองของประชาชนในระบอบประชาธิปไตย พบว่า ประชาชนมีระดับการตื่นตัวทางการเมืองที่มีผลต่อการเลือกตั้งทั่วไป โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก การบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมการพัฒนาการตื่นตัวทางการเมืองของประชาชนในระบอบประชาธิปไตยที่มีผลต่อการเลือกตั้งทั่วไป ที่มุ่งให้เกิดความรู้ความเข้าใจทางการเมือง การมีส่วนร่วมทางการเมืองการมีทัศนคติที่ดีทางการเมืองและการมีพฤติกรรมทางการเมืองโดยการใช้หลักอิทธิบาท 4 มาบูรณาการในการส่งเสริมการพัฒนาการตื่นตัวทางการเมือง ทำให้เกิดมีความรักความชอบทางการเมือง มีความเพียรพยายามเข้าร่วมกิจกรรมทางการเมือง มีจิตใจฝักใฝ่และมุ่งมั่นทางการเมือง และมีสติปัญญาควบคุมในการมีส่วนร่วมทางการเมืองอยู่เสมอ และสอดคล้องกับงานวิจัยของณฐมน หมวณิม (2564) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การตื่นตัวทางการเมืองของเยาวชนในระบอบประชาธิปไตยที่มีผลต่อการเลือกตั้งทั่วไปของไทย ผลการวิจัยพบว่า สภาพทั่วไปปัญหาและอุปสรรคของการตื่นตัวทางการเมืองของเยาวชนในระบอบประชาธิปไตยที่มีผลต่อการเลือกตั้งทั่วไปของไทย ด้านสถาบันครอบครัวไม่ค่อยมีอิทธิพลต่อการตื่นตัวทางการเมืองของเยาวชน ด้านสถาบันการศึกษา กลุ่มเพื่อนมีอิทธิพลต่อการตื่นตัวทางการเมืองของเยาวชนมาก รวมถึงอิทธิพลจากสื่อโซเชียลจะมีผลต่อความคิดเห็น ความเชื่อ อุดมการณ์ และค่านิยมของเยาวชน การรวมกลุ่มกันหรือร่วมแสดงความคิดเห็นจะผ่านทางสื่อโซเชียล เช่น เฟสบุ๊ก ไลน์ ทวิตเตอร์ เป็นส่วนใหญ่วัฒนธรรมทางการเมืองที่ผ่านมาทำให้เยาวชนเชื่อว่าระบบอุปถัมภ์ฝังรากลึก นักการเมืองส่วนใหญ่เป็นพวกเดียวกันหาผลประโยชน์ร่วมกัน เยาวชนจึงอยากได้นักการเมืองคนรุ่นใหม่ ใจซื่อมือสะอาด

ปราศจากคอร์รัปชัน และจากการสัมภาษณ์เชิงลึก พบว่า ด้านวัฒนธรรมทางการเมือง มีการส่งเสริมต่อการตื่นตัวทางการเมืองของเยาวชนที่มีผลต่อการเลือกตั้งทั่วไปของไทย มากกว่าด้านการกล่อม เกลาทางการเมืองและด้านหลักกิริยาปฏิบัติ 4

3. การบูรณาการหลักสังคหวัตถุธรรมเพื่อส่งเสริมภาวะผู้นำของนักการเมืองท้องถิ่น จังหวัดปทุมธานี พบว่า การนำหลักสังคหวัตถุธรรมมาบูรณาการกับการทำงาน และการประพฤติตนให้มีศีลธรรมซึ่งจะทำให้ประชาชนเปิดใจในการยอมรับ ย่อมจะส่งผลให้ผู้นำนักการเมืองท้องถิ่น เป็นผู้ที่ยืนยัน รักษาไว้ แล้วก็ใส่ใจพัฒนา ด้วยความเป็นผู้นำที่มีวิสัยทัศน์ มีสติปัญญา กล้าตัดสินใจ มีปฏิสัมพันธ์ มีการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพ มีความรู้ความสามารถ และเสียสละเพื่อประโยชน์โดยส่วนรวม ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระชินกร สุจิตโต (2564) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมการสื่อสารทางการเมืองสำหรับประชาชนจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ผลการวิจัยพบว่าการบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมการสื่อสารทางการเมืองสำหรับประชาชน จังหวัดพระนครศรีอยุธยาตามหลักสังคหวัตถุ 4 ด้านทาน (การให้) แบ่งปันความรู้ เพื่อนำมาวิเคราะห์สถานการณ์ทางการเมือง ด้านปิยวาจา (วาจาเป็นที่รัก) การมีคำพูดที่สุภาพ ไพเราะ อ่อนหวาน น่าฟัง ช่วยให้มีมุมมองที่กว้างและมีทัศนคติที่ดี ด้านอัตถจริยา (การประพฤติ ประโยชน์) มีใจรักทำประโยชน์แก่กันด้วยความสุจริตเที่ยงธรรมไม่เห็นแก่ประโยชน์ส่วนตัว ด้านสมานัตตตา (การวางตนสม่ำเสมอ) การวางตนที่ดีมีเหตุผล ให้ข้อมูลที่ชัดเจนถูกต้องแก่บุคคลและสังคม ย่อมก่อให้เกิดความเคารพซึ่งกันและกัน ทำให้การสื่อสารทางการเมืองมีความเข้าใจ กันได้อย่างรวดเร็ว อีกทั้งยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ สุ่น ตรีสุขี (2559) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การบูรณาการพุทธธรรมเพื่อนำไปใช้ในการบริหารงานภาครัฐอย่างลุ่มลึกในการศึกษาระดับสูงของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยเพื่อเตรียมความพร้อมสู่ประชาคมอาเซียน ผลการวิจัยพบว่า บูรณาการการนำหลักสังคหวัตถุมาใช้ในการบริหารการประปานครหลวง พบว่า 1. ผู้บริหารควรมีการให้การให้อภัย 2. ผู้บริหารควรมีหลักปิยวาจา การกล่าวคำพูดอันเป็นที่รัก 3. ผู้บริหารควรมีหลักอัตถจริยา การประพฤติให้เป็นประโยชน์ต่อส่วนรวม 4. ผู้บริหารควรมีหลักสมานัตตตา คือ การทำตนเสมอต้นเสมอปลาย คือ การปฏิบัติตนสม่ำเสมอในชนทั้งหลาย และสอดคล้องกับงานวิจัยของกริธา คงพยัคฆ์ (2563) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การประยุกต์ใช้หลักสังคหวัตถุธรรมในการให้บริการสาธารณะของเทศบาลตำบลจันดี อำเภอดง จังหวัดนครศรีธรรมราช ผลการวิจัยพบว่า โดยภาพรวมมีค่าแปลผลอยู่ในระดับมาก ด้านทาน (การเสียสละ) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ อยู่ในระดับมาก คือ ประชาชนส่วนใหญ่ต่างก็ได้รับการบริการจากเทศบาลตำบลจันดี อำเภอดง เป็นอย่างดี ประชาชนได้รับการให้บริการในด้านโครงสร้างพื้นฐาน เช่น ไฟฟ้า และน้ำประปา ซึ่งเป็นสิ่งที่ จำเป็นต่อการดำรง

ชีวิตประจำวัน รวมทั้งเทศบาลตำบลจันดียังมีการดูแลตรวจสอบการให้บริการต่าง ๆ อย่างสม่ำเสมอให้บริการเหล่านั้นมีคุณภาพและทั่วถึง ด้านปิยวาจา (การพูดจาด้วยถ้อยคำไพเราะ) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ อยู่ในระดับมาก คือ เจ้าหน้าที่ส่วนใหญ่ของเทศบาลตำบลจันดีต่างก็ตระหนักถึง ความสำคัญในการให้ประชาชนเป็นอย่างดี ด้านอัตถจริยา (การช่วยเหลือกัน) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ อยู่ในระดับมาก คือ เทศบาลตำบลจันดีได้ให้ความช่วยเหลือกับประชาชนตามหน้าที่ รวมทั้งให้ ความสำคัญในการแก้ไขปัญหาของประชาชนทุกคน ด้านสมานัตตตา (ความเป็นผู้สม่ำเสมอ) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ อยู่ในระดับมาก คือ ประชาชนในเขตเทศบาลตำบลจันดีต่างก็ได้รับการให้บริการ สาธารณะอย่างทั่วถึงและเท่าเทียมกัน การดำเนินงานต่าง ๆ ขององค์การบริหารส่วนตำบลยึดหลักให้ ความเสมอภาคและเท่าเทียมกัน

องค์ความรู้จากการวิจัย

ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ทำให้ค้นพบองค์ความรู้จากการวิจัยตาม คือ การบูรณาการหลักสังคหวัตถุธรรมเพื่อส่งเสริมภาวะผู้นำของนักการเมืองท้องถิ่น จังหวัดปทุมธานี นักการเมืองท้องถิ่น เป็นการเมืองที่ประชาชนเลือกนักการเมืองท้องถิ่นเข้าไปทำหน้าที่แทนตนเองในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น นั่นคือ ผู้บริหารท้องถิ่นและสมาชิกสภาท้องถิ่น การเมืองท้องถิ่นจึงเป็นเรื่องของการเข้ามาแสวงหาอำนาจและใช้อำนาจของบุคคลหรือกลุ่มบุคคลเพื่อผลประโยชน์ของสาธารณะหรือกลุ่มคนเฉพาะกลุ่ม หรือเฉพาะบุคคลในท้องถิ่นนั้น ภายใต้บริบทของการมีส่วนร่วมจากภาคส่วนต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับอำนาจและผลประโยชน์ในท้องถิ่น ดังนั้น นักการเมืองท้องถิ่นคือบุคคลที่เสนอตัวเข้าสู่ระบบการเมืองท้องถิ่น ภายใต้ระบบการเลือกตั้งในระดับท้องถิ่น ซึ่งเป็นกลไกสำคัญที่ทำให้ นักการเมืองท้องถิ่นมีความชอบธรรมในการเป็นตัวแทนเข้าไปทำหน้าที่แทนประชาชนในท้องถิ่นทั้งการบริหารท้องถิ่นซึ่งการบูรณาการหลักสังคหวัตถุธรรมเพื่อส่งเสริมภาวะผู้นำของนักการเมืองท้องถิ่นในจังหวัดปทุมธานี มีการนำหลักธรรมมาบูรณาการใช้ในการปฏิบัติงาน คือหลักสังคหวัตถุธรรม 4 ประการ

1. ทาน คือ การให้ การแบ่งปัน ประยุกต์ใช้ในการโน้มน้าวหรือชักจูงอย่างมีอุดมการณ์ เพราะการโน้มน้าวหรือชักจูงผู้คน ต้องให้หรือแบ่งปันความคิดเห็นที่ดี ความรู้ที่เป็นความจริง การกระทำที่เป็นจริง เพื่อชักจูงให้ผู้ตามมีการยอมรับ เชื่อมั่นศรัทธา ภาคภูมิใจ และไว้วางใจในความสามารถของผู้นำ ทำให้ผู้ตามมีความยินดีที่จะทุ่มเทปฏิบัติงานตามภารกิจที่ได้รับมอบหมาย

2. ปิยวาจา คือ การใช้คำพูดหรือวาจาที่ไพเราะ ประยุกต์ใช้ในการสร้างแรงบันดาลใจ เพราะการสร้างแรงบันดาลใจต่อผู้ตาม ต้องการใช้คำพูดหรือวาจาที่ไพเราะ

4. สมานัตตตา คือ วางตัวเสมอต้นเสมอปลาย ประยุกต์ใช้ในการคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล เพราะการคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล ต้องมีการวางตัวเสมอต้นเสมอปลาย ในฐานะที่เป็นผู้นำต้องให้การดูแลเอาใจใส่ผู้ตามหรือประชาชนแต่ละคนอย่างเท่าเทียมกัน ไม่ลำเอียงไปทางใดทางหนึ่ง และทำให้ผู้ตามรู้สึกมีคุณค่าและมีความสำคัญ เพื่อการพัฒนาผู้นำที่ดีได้ ผู้นำต้องเอาใจใส่รายละเอียดเล็ก ๆ น้อย ๆ ในทุกองค์ประกอบของการทำงานร่วมกัน เพื่อความสัมฤทธิ์ผลและการเติบโตของแต่ละบุคคล ดังภาพที่ 1

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. นักการเมืองท้องถิ่นควรมีการวิเคราะห์หาสาเหตุ เพื่อรับฟังความเห็นของประชาชน จะได้แก้ไขปัญหาก็ถูกจุดได้ และเพื่อให้เกิดประโยชน์แก่ประชาชน ชุมชนท้องถิ่น

2. นักการเมืองท้องถิ่นควรมีการสื่อสารที่ดี ความสามารถในการสื่อสารด้วยถ้อยคำที่ เหมาะสมกับช่วงเวลา รู้จักการสื่อสารเชิงสร้างสรรค์ มีลูกล่อลูกชนในการสื่อสารให้เหมาะสมกับสถานการณ์

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

1. นักการเมืองท้องถิ่นต้องมีการวิเคราะห์หาสาเหตุ เพื่อรับฟังความเห็นของประชาชน จะได้แก้ไขปัญหาก็ถูกจุดได้ และเพื่อให้เกิดประโยชน์แก่ประชาชน ชุมชนท้องถิ่น

2. นักการเมืองท้องถิ่นต้องมีการสื่อสารที่ดี ความสามารถในการสื่อสารด้วยถ้อยคำที่ เหมาะสมกับช่วงเวลา รู้จักการสื่อสารเชิงสร้างสรรค์ มีลูกล่อลูกชนในการสื่อสารให้เหมาะสมกับสถานการณ์

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรวิจัยเรื่อง ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองท้องถิ่นของประชาชน

2. ควรวิจัยเรื่อง ความสำเร็จในการเลือกตั้งท้องถิ่นจากการบูรณาการหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา

เอกสารอ้างอิง

- กริธา คงพยัคฆ์. (2563). การประยุกต์ใช้หลักสังคหวัตถุธรรมในการให้บริการสาธารณะของเทศบาลตำบลจันดี อำเภอนางรอง จังหวัดนครราชสีมา. *วารสารสังคมศาสตร์และมานุษยวิทยาเชิงพุทธ*, 5(1), 29-41.
- กุลชัย โพธิ์นันท์. (2016). ภาวะผู้นำเชิงพุทธตามหลักพรหมวิหาร 4. *Journal of Roi Kaensarn Academi*, 1(2), 53.
- ชุมพล เพ็งศิริ. (2563). การส่งเสริมความเข้มแข็งการเมืองภาคประชาชนในจังหวัดนครราชสีมา (ดุสิตนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐศาสตร์). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- ณัฐมน หมวกฉิม. (2564). การตื่นตัวทางการเมืองของเยาวชนในระบอบประชาธิปไตยที่มีผลต่อการเลือกตั้งทั่วไปของไทย (ดุสิตนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐศาสตร์). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

- พรเศรษฐี วุฒิปัญญาอิสกุล. (2563). การบูรณาการหลักธรรมาธิปไตยเพื่อส่งเสริมภาวะผู้นำทางการเมืองของนักการเมืองในจังหวัดนครราชสีมา (ดุขฎฐินิพนธ์ปรัชญาดุขฎฐินิพนธ์บัณฑิต สาขาวิชารัฐศาสตร์). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระชินกร สุจิตโต. (2564). การบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมการสื่อสารทางการเมืองสำหรับประชาชนจังหวัดพระนครศรีอยุธยา (ดุขฎฐินิพนธ์ปรัชญาดุขฎฐินิพนธ์บัณฑิต สาขาวิชารัฐศาสตร์). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระปลัดเอกชัย จนทโชโต. (2565). พุทธบูรณาการเพื่อส่งเสริมภาวะผู้นำของนักการเมืองท้องถิ่นจังหวัดสระบุรี (ดุขฎฐินิพนธ์ปรัชญาดุขฎฐินิพนธ์บัณฑิต สาขาวิชารัฐศาสตร์). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- ไพบูลย์ สุขเจตนิ. (2563). การพัฒนาความไว้วางใจทางการเมืองของประชาชนที่มีต่อนักการเมือง ระดับท้องถิ่นในจังหวัดนนทบุรี (ดุขฎฐินิพนธ์ปรัชญาดุขฎฐินิพนธ์บัณฑิต สาขาวิชารัฐศาสตร์). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- สงุ่น ตรีสุชี. (2559). การบูรณาการหลักสังคหวัตถุกับการบริหารการประปานครหลวงภาค 1 (ดุขฎฐินิพนธ์พุทธศาสตรดุขฎฐินิพนธ์บัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- สุมาลี บุญเรือง. (2564). การพัฒนาการตื่นตัวทางการเมืองของประชาชนในระบอบประชาธิปไตยที่มีผลต่อการเลือกตั้งทั่วไป (ดุขฎฐินิพนธ์ปรัชญาดุขฎฐินิพนธ์บัณฑิต สาขาวิชารัฐศาสตร์). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- ธรา รัชกิจ. (2019). ก้าวสู่การเป็นผู้นำที่ดีอย่างที่คุณองค์กรต้องการ. สืบค้น 1 กุมภาพันธ์ 2564, จาก <https://th.hrnote.asia/orgdevelopment/190605-leadership/>
- สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดปทุมธานี. (2564). ประชาชนที่มีสิทธิ์เลือกตั้งที่อาศัยอยู่ในจังหวัดปทุมธานี. สืบค้น 11 สิงหาคม 2564 จาก <https://shorturl.asia/7rQEb>